

SUOMEN
ARVIOINTIYHDISTYS
FINNISH
EVALUATION SOCIETY

MILLOIN ARVIOINTI ON KEHITTÄVÄÄ ARVIOINTIA?

Anu Räisänen

24.4.2019

KEHITTÄVÄ ARVIOINTI

- on tarkasteltavan kohteen *tulkinnallista ja kriittistä analyysia* ja toiminnan tuottaman *hyödyn tai arvon määrittämistä* kytkettynä läheisesti toiminnan laadun *parantamiseen, kehittämiseen ja toimintojen uudistamiseen*
- tähtää *syvälliseen ja jatkuvaan oppimiseen – muutoksen tuki*
- kokonaisvaltaisuus - prosessuaalisuus - *kehittää itsessään toimintaa*
- painottaa *kontekstuaalisuutta, autenttisuutta, osallisuutta ja avoimuutta*
  - vrt. tilivelvollisuus ja kontrolli
- systemaattinen *tapa tukea* tavoitteiden saavuttamista – *myös ennakoivasti*
- sisältää *menetelmien kirjon* ottaen huomioon riittävät ja välttämättömät ehdot
- *edellyttää eri osapuolten sitoutumista & perustuu LUOTTAMUKSEEN*
  - *arviointi & kehittäminen & kehittävä arviointi*

KEHITTÄVÄN ARVIOINNIN PÄÄMÄÄRÄT

- Jatkuva kehittäminen – myös *ennakoiva* innovatiivinen kehittäminen
- Vallalla olevien järjestelmien **KÄÄNTEET** (ulkoa ja sisältä ohjatut reformit)
- **Arviointitieto on sosiaalisesti rakentuvaa, kontekstiin sidottua ja moniarvoista ja monitahoista (VÄHÄISINKIN ÄÄNI - OIKEUDENMUKAISUUS)**
- **Arviointitiedolla ja –prosessilla vaikutetaan kohteeseen (LÄPINÄKYVYYS, VALTAISTUMINEN, VOIMAANTUMINEN, MUUTOKSEN TUKI)**
- **Vuorovaikutus arvioitavien ja arvioijien välillä, (OSALLISUUS MONITAHOSUUS, KONSENSUS, LUOTTAMUS, SITOUTUMINEN)**
- **TILIVELVOLLISUUS JA SEURAAMUKSET eivät korostu**

Kehittävä arviointi synnyttää uutta

KEHITTÄVÄN ARVIOINNIN METODOLOGIA

- Taustalla olevat *filosofiset* perusteet: tietoteoreettiset näkemykset, lähestymistavat ja menetelmävalinnat – arvioinnin *paradigma*
- Kehittävän arvioinnin metodologian haasteita:
  - *arvopohja*, uskomukset ja eettiset ja muut periaatteet
  - arvioinnin asema arviointien ”*sukupolvissa*” (vrt. Guba & Lincoln) (IV – *sukupolvi*)
  - arvioinnin ja kehittävän arvioinnin käsite (*esim. Patton*)
  - arvioinnin tehtävä, tarkoitus ja arvioinnin luonne, arvioijan ja arvioitavan suhde,
  - välttämättömät ehdot (*esim. hyödyllisyys, osallistavuus, luottamus, arvioijan rooli*)
  - rajanveto muihin arvioinnin orientaatioihin ja arvioinnin arvopohjaan, lähestymistapoihin ja menetelmiin (*pragmatistinen/utilization-focused evaluation*, teoriapohjainen, realistinen, kriittinen (empowerment), responsiivinen, experimental, case study, consumer orientation approach, partisipatory evaluation jne...)
  - Kehittävän arvioinnin design –*mallintaminen*
  - Menetelmien kirjo (*vaatimukset ja välttämättömät ehdot, täydentävyys*)

KEHITTÄVÄ ARVIOINTI - TIEDON INTRESSIT

Tekninen tiedonintressi

- arviointi on mittaamista ja testaamista - instrumentaalisuus
- empiiris-analyyttinen ote
- teoriasta käytäntöön
- ennusteet – syy/seuraussuhteet – yhteydet
- arvioitavat kohteina – objekteina

2)PRAKTIKEN TIEDONINTRESSI

- toimintasuuntautunut yhteisymmärrys – viisaat näkemykset
- tulkinnallisuus
- mahdollistaa merkitysten, elämysten, kokemusten ja piilorakenteiden analysoinnin
- arvioitavat subjekteina: osallisuus - dialogi
- lopputuloksena yhteisymmärrys – konsensus

3)Kriittis-emansipatorinen tiedonintressi

- kommunikaatioprosessin vapauttaminen esteistä ja häiriötekijöistä
- yhteiskunnalliset suhteet ja lainalaisuudet
- holistisuus
- analyttisyys-synteesit

KOMPLEKSISUUDEN HALLINTA JA KEHITYKSEN TUKI (Patton)

- Kompleksisissa tilanteissa syyn ja seurauksen välisiä yhteyksiä tai vaikutuksia ei saada selville ennen kuin vaikutus on jo syntynyt.
- Tämän vuoksi arvioinnin pitää pystyä jäljittämään mitä on syntymässä ja tuottaa epävarmassa tilanteessa nopea palaute vaihtoehtoista päätöksenteon perustaksi.
  - **Edellyttää useita viitekehyksiä ja kehityksen tulkintaa**
- Arvioijan tulee valita, mikä viitekehys (tai useita) toimii ko. tilanteessa – keskeistä järkevyyys ja hyödyllisyys (**hyötyorientoitunut arviointi/Utilization-Focused Developmental Evaluation**)
- Kehittävä arviointi on **tarkoitusvetoista – ei medodit edellä**

- **tavoite määritetään kohteittain**
  - **RÄÄTÄLÖINTI**
- **kohteena olevien osallisuus arvioinnin suunnitteluun, arviointiin ja jatkuvaan parantamiseen**
  - **SUBJEKTIUS JA VUOROVAIKUTUS**
- **arviointiprosessi ja tulos hyödyttää kehittämistä**
  - **PROSESSUAALISUUS - OSALLISUUS**
  - **HYÖDYNNETTÄVYYS**
  - **KÄYTÄNNÖN LÄHEISYYS**
  - **PALAUTTEEN MERKITYS**
- **painottaa yhteisöllisyyttä ja konsensushakuisuutta – ei absoluuttista totuutta (vrt. mittaaminen)**
  - **REFLEKTIO JA ERI TAHOJEN KONSENSUS**
- **asiantuntijat käsitteellistävät, suunnittelevat arviointimallit ja menetelmät, osallistavat eri tahot arviointiprosessiin ja tekevät arvioivat tulkinnat**
  - **VASTUU JAETTUA**
  - **MONITAHOISUUS (arvioijat, sidosryhmät, toimijat...vähäisin ääni)**

- **ARVIOINTI & KEHITTÄMINEN & KEHITTÄVÄ ARVIOINTI**
  - **VAHVA LUOTTAMUS-----VÄHÄINEN KONTROLLI**
- **SISÄISEN JA ULKOISEN ARVIOINNIN INTEGRAATIO JA TASAPAINO**

KEHITTÄVÄN ARVIOINNIN PIIRTEITÄ 2

Autenttisuus: tarkoitukseen ja kontekstiin sovitettu - **menetelmien kirjo**

Kehittyminen/oppiminen: päämäärä, tavoite ja tarkoitus

Tulos: välitön palaute, joka tukee toiminnan kehittämistä, arviointi on jatkuvan muutoksen tuki - **hyödyllisyys**

Osallistavuus /monitahoisuus: arvioija, arvioitavat ja muut tahot pohtivat yhdessä kohteeseen liittyviä asioita ja tuottavat kysymyksiä, jossa määritetään kohteen lisäksi tietojen koontiin ja tulosten tulkintaan ja toiminnan kehittämistarpeisiin liittyviä näkökohtia (**vuoropuhelu ja vastuun jako**)

Arvioija: dynaamisen vuoropuhelun edistäjä ja kannustaja (**critical friends**): ei vain tiedon kokoaja, tulosten analysoija ja raporttien laatija

Edellytyksenä: molemmin puolinen **sitoutuminen prosessiin – luottamus** (vrt. seuraamukset) parantaa arvioinnin hyödyntämistä ja oppimista

KEHITTÄVÄSSÄ ARVIOINNISSA ON RATKAISTAVA

- Arvioinnin tarkoitus, laajuus ja arviointitiedon käyttö
- Hyödynsaajat ja osalliset arviointiprosessin eri vaiheissa ja rooleissa
- Viitekehys, arviointiasetelma ja arviointikysymykset sekä tiedon keruun ja tulosten analysoinnin metodit ja arviointiprosessi
- Palaute: luonne, aikataulu – **reaaliaikainen vaikutus toiminnan käännteisiin ja päätöksentekoon**
- **Vahvuuksien vahvistamista ongelmien ratkaisun lisäksi – hyöty**
- Eri tahojen sitoutuminen, myös arvioijan rooli ja osallisuus – **luottamus**
- Raportointi & tulosten julkistaminen (vrt. ja vaikuttavuus ja hyödynnettävyys) (**intelligent accountability / luottamus tasapaino: SEURAAMUKSET?**)

LOPUKSI 1

- Haasteena arvioinnin tarkoitukseen soveltuvan **lähestymistavan, menetelmien ja prosessin tietoinen valinta** (laajaspekrinen orientaatio ja osaaminen, menetelmien kirjo vai valmis malli ja käsikirja)
- **Riittävät ja välttämättömät kehittävän arvioinnin ehdot:** ”Kaikki arvioinnit tehdään kehittämistarkoituksessa, mutta kaikki arvioinnit eivät täytä kehittävän arvioinnin metodologisia vaatimuksia.”
- **Arvioijan rooli, vastuu ja luottamus:** yhteistyökumppani ja kriittinen ystävä, joka auttaa arvioitavia tunnistamaan ja *tulkitsemaan* kokemuksiaan ja ymmärtämään muutoksen välttämättömyys ja vaatimukset
- Kehittävän arvioinnin mahdollisuudet **ja keinot** tukea päätöksentekoa ja toiminnan ohjausta (**tilivelvollisuus**): **luottamukseen perustuva ymmärrys käännteisiin liittyvistä tuen tarpeista**
- **Sanktiot eivät ole kehittävän arvioinnin ytimessä**

LOPUKSI 2

1. Sitoutuminen yksinomaan kehittävän arvioinnin metodologiaan **voi rajoittaa arvioinnin tarkoitukseen sopivan lähestymistavan ja menetelmien valintaa**
  2. Kaikki arvioinnit tehdään kehittämistarkoituksessa, mutta **kaikki arvioinnit eivät täytä kehittävän arvioinnin metodologisia vaatimuksia**
  3. **Haasteena erilaisten lähestymistapojen tuntemus**, näkyväksi tekeminen, monipuolisuus ja tietoiset valinnat sekä **luottamus**
  4. **Ulkoisen arvioijan on kriittisenä ystävänä on autettava arviointiin osallistujia ymmärtämään muutoksen välttämättömyys**
1. **Sopii käännteiden eli ”reformien” toimeenpanon arviointiin** ja siten myös osallisuuden ja sitoutumisen vahvistamiseen ja monitahoisena arviointina vähäisimmän äänen kuulemiseen

ARVIOINNIN HYÖDYLLISYYS, TASAPUOLISUUS, TULOSTEN PAIKKANSAPITÄVYYS